

ОБРАЗИ БАТЬКІВ У МОЛОДІЖНИХ СЕРІАЛАХ: НАРАТИВ ПРОТИСТОЯННЯ

Олена Росінська

*Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, Україна
e-mail: o.rosinska@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4460-0668>*

Предметом дослідження є наративні стратегії конструювання конфліктів батьки-діти та типологія образів батьків у молодіжних серіалах. Зокрема, узагальнено типологію конфліктів з окресленням тих сюжетних ліній та персонажів, які пов'язані з цими конфліктами; систематизовано типологічні образи батьків, у цілому розкрито природу психологічного протистояння дітей та батьків у контексті молодіжних серіалів.

Ключові слова: молодіжний серіал, наратив, типологія образів, конфлікт.

Постановка проблеми. На сучасному етапі не можна говорити про процеси формування цінностей молодого покоління, не зважаючи на активний вплив медіа, зокрема фільмового контенту. В українському та польському медіасередовищі до останнього часу відчувався певний брак фільмів про молодь, зокрема старшого шкільного віку, власне таких, щоб відображали очікування молодого глядача побачити свого сучасника, дивитися фільм, вільний від повчального наративу. Натомість дослідники неодноразово вказували на важливості надання молоді такого контенту, який міг би формувати здорові психологічні установки, допомагати робити життєві вибори. Анна Вишневська визначає, які потреби викликають бажання молоді та підлітків оглядати серіали, зокрема, це прагнення бачити взірці поведінки, наближені до їхніх ідеалів, а по-друге, «готовність задовольнити істотну психологічну потребу в соціальній приналежності та зв'язку з іншими»¹, брак особистісного спілкування часто заповнюється саме медіаконтентом різних жанрів, тому й посилюється вплив психологічних медіа.

Загалом питання щодо надання через медіаконтент певних взірців поведінки є надзвичайно складним, і його варто розглядати у площині психології та медіапсихології для глибшого розуміння природи проблем та характерів, що постають перед глядачем у відеопродукції, як-от молодіжні серіали.

---

¹ Wiśniewska, A. (2007), Serial telewizyjny i jego bohaterowie w przestrzeni edukacyjnej. *Przegląd Pedagogiczny*, N 1, p. 184.

Мета дослідження: визначення медійних наративів відображення конфліктів батьків і дітей та формування образів на матеріалі молодіжних серіалів України та Польщі.

Завдання дослідження: визначити проблемну площину медіапсихологічного дослідження наративів протистояння діти-батьки в молодіжних серіалах; визначити типологію образів батьків; сформулювати психологічні основи конфліктності між дітьми і батьками відповідно до наративів молодіжних серіалів.

Теоретичне підґрунтя. У сучасному дискурсі медіадосліджень проблемі вивчення молодіжних серіалів не приділено достатньої уваги, однак було констатовано значення відеопродукції у формуванні ціннісних установок підлітків та молоді. Причому, Т. А. Ліхневська описує позитивний досвід викладачів США у використанні фільмів з метою демонстрації взірців поведінки², Т. О. Черкашина, В. В. Ващенко акцентують на великому впливі кіно на формування молоді³; О. Кузьменко наголошує на значенні кінематографа в процесі формування національної ідентичності⁴. Загальний вплив мистецтва на особистість висвітлюють І. О. Цілінко та І. А. Целинко, зазначаючи важливість катарсичних переживань для тих глибинних змін, що можуть відбуватися в структурі особистості⁵. О. В. Ануфрієва робить висновок, що «молодіжний журнал та фільм пропонують таку ієрархію цінностей, що подібна до реалізованих молоддю»⁶, на відміну від інших засобів інформації, тобто молодіжний контент є таким, що збігається з уявленнями молоді про систему ціннісних координат та образів поведінки. Отже, дослідники визначають достатньо велику вагу медійного контенту, зокрема фільмового, у процесі формування ціннісних уявлень молоді. Натомість в національному медіадискурсі практично відсутні цілісні дослідження серіального молодіжного контенту в системі цих ціннісних уявлень, тому актуальність проведеного дослідження є незаперечною.

У польському науковому полі помітна досить пильна увага до вивчення молодіжних фільмів та серіалів, особливостей трансльованих у них образів та ціннісних позицій. Цьому питанню присвячене дослідження В. Ківіор. Авторка зазначає, що помилково вважати перегляд серіалів втраченим часом, оскільки такий продукт є формою неформального навчання та виховання, «соціалізації молодого покоління, представлення бачення сфер об'єктивної реальності та виконання нових соціальних ролей»⁷. К. Костира аналізує так звані «фільми про дорослішання», починаючи з

² Ліхневська, Т. А. (2012), Шляхи та методи громадянського виховання американської молоді. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, вип. 36, с. 338-342.

³ Черкашина, Т. О., Ващенко, В. В. (2019), Вплив кіно на поведінку і свідомість молоді. *Філософські обрії сьогодення: збірник тез VII міжнародної науково-практичної конференції*, с. 27-29.

⁴ Kuzmenko, O. (2012), Кіно як інструмент формування національної ідентичності. *Український контекст, Kultury wschodniosłowiańskie oblicza i dialog*, t. II, s. 66- 75

⁵ Цілінко, І. О., Целинко, І. А. (2019), Вплив мистецтва на моральні почуття особистості. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка*, вип. 9, с. 135-143.

⁶ Ануфрієва, О. В. (2010), Психологічні особливості впливу засобів масової інформації на структуру ціннісних орієнтацій студентської молоді. *Автореф. дис. на здобуття ступеня канд. наук 19.00.05 – соціальна психологія, психологія соціальної роботи. Київський національний університет імені Тараса Шевченка*, с. 24

⁷ Kivior, W. (2014), *Obraz świata nastolatka na podstawie wybranych seriali dla dzieci i młodzieży. Seriale w kontekście kulturowym społeczeństwo i obyczaje*, Olsztyn, s. 100.

другої половини ХХ століття, актуалізуючи важливість таких досліджень у сфері сучасного медіазнавства⁸. У контексті польської медійної культури також констатується певний розрив традиційних цінностей і пропонованих медіавзірців та типів характерів. Цьому питанню, зокрема, присвячене дослідження М. К. Малек⁹, погляди якого допомагають зрозуміти певні ментальні кризи у взаємодії поколінь, актуалізовані, зокрема, у серіалі «Сексифіті».

За останні кілька років на вітчизняному відеоринку з'явилася низка фільмів для молоді: «Школа», «Перші ластівки», «Новенька», «Секс. Інста і ЗНО». Кожен із цих фільмів мав резонанс серед глядачів, породив певні суперечки щодо мовної стилістики, можливості демонстрування окремих проблем, акцентування на реаліях сучасного життя. Однак цей контент не став предметом аналізу медіапсихологів. Деякі згадки про серіал «Перші ластівки» є в розвідці А. Осадчої¹⁰, у якій авторка наголошує на важливості такого контенту для формування світогляду підлітків. Як матеріал дослідження серіал «Секс. Інста і ЗНО» постав у статті А. Коваль «Суб'єкти об'єктивації жінки в українських вебсеріалах»¹¹, де авторка акцентує увагу на специфіці сприйняття жінок як партнерок. Однак серіали для молоді українські вчені не досліджували в розрізі формулювання глибоких медіапсихологічних проблем, що, своєю чергою, відображаються й у відгуках на ці серіали глядачів, у рейтингах переглядів та в оцінках, власне, тих, для кого вони знімаються. Так само за більшої уваги польських науковців до серіального контенту у площині науковій переважно досліджуються лише деякі питання, пов'язані з процесами виховання чи соціально-гендерного самовизначення.

Оскільки предметом вивчення у цій публікації постає медійний образ батьків у протистоянні діти-батьки, для нас цікаві також психологічні дослідження у цій площині, зокрема – А. Апишевої, Т. Яновської, Е. Самотаєвої, Н. Данильченка та інших.

Методологічна основа дослідження: контент-аналіз; метод аналізу, порівняння, синтезу, нарративний аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження: Процес дорослішання дітей непростий для них самих та їхніх батьків, оскільки підлітковий вік – це час криз і конфліктів, спричинених пошуком особистістю, що дорослішає, нових сценаріїв соціальної поведінки, взаємодії з однолітками та дорослими. Цей період стає перевіркою на витривалість для всіх членів сім'ї. Певною мірою криза поглиблюється через неготовність батьків до тих змін, що відбуваються, через їхню недостатню психологічну дорослість. Розгубленість підлітка наштовхується на розгубленість дорослого, що може породжувати агресію, нерозуміння, критику й тиск. Страх батьків перед небезпечною поведінкою підлітка з його максималізмом та зухвалістю, бажання застерегти, а відповідно, заборонити спричиняє формування цілого поля протистоян-

⁸ Kosteja, K. (2019), *Grzeczne dziewczęta, posępní młodzięncy i inni . Trajektorie polskiego filmu o dorastaniu*. Kultura i Edukacja, nr 3 (125), s. 69-85.

⁹ Małek, Michał Konrad (2015), *Antywychowawcza funkcja rozrywkowych mediów młodzieżowych wyzwaníem katechetycznym*. Warszawskie Studia Pastoralne. Nr 4 (29), s. 23-152.

¹⁰ Осадча, А.В. (2021), Роль сучасного кінематографа у вихованні дітей. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук. Хмельницький, с. 416-417.

¹¹ Коваль, А. (2022), Суб'єкти об'єктивації жінки в українських вебсеріалах. *Теорія та історія соціальних комунікацій. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, Том 33 (72), № 1, Ч. 3, с. 135-142.

ня між поколіннями, кожне з яких має власний досвід. Така проблемність взаємин в сім'ях обов'язково позначається і на ставленні підлітків до батьків. Про наявну в цьому питанні кризу пише, зокрема, М. К. Малек¹². Позиція науковця в ставленні до медіа як одного зі способів руйнування підстав традиційного суспільства, цінностей, родинних взаємин – доволі категорична. Власне, його дослідження може демонструвати погляди старшого покоління на проблеми молодшого й на завдання виховання, окреслюючи саме ту площину, що постає в молодіжних серіалах як проблемна.

Варто зауважити, що покоління дітей і батьків сприймають молодіжні серіали по-різному, оскільки перших захоплює свобода та відкритість у демонструванні всіх сторін життя підлітка чи молодої людини, натомість других лякають сцени, пов'язані з сексуальним життям, уживанням наркотиків, суїцидальними намірами та іншими формами небезпечної поведінки. Для конструктивного розуміння наявних у молодіжних серіалах наративів пропонуємо відійти від оцінок корисності чи шкідливості певних художніх стратегій у змалюванні образів і натомість дослідити їхню психологічну природу.

А. Осадча зауважує, що після перегляду українських молодіжних серіалів, котрі останнім часом вийшли на екран («Школа», «Перші ластівки»), «багатьох батьків схвилював сюжет серіалів і вельми недитячі, на їхню думку, проблеми, які підіймалися в фільмах. Однак творці серіалів запевняють, що це реальність, з якою сучасні діти стикаються щодня. Некоректно удавати, що це всього лише художня вигадка. Відзначимо, що статистика гарячої лінії правозахисної організації «Ла-Страда Україна», чий номер зазначений в титрах серіалу «Перші ластівки», підтверджує це. Після виходу першої серії в організацію звернулися сотні дітей, які розповідали про побої вдома, спроби самогубства і свої страхи»¹³. Таким чином, важливість такого відвертого контенту для їх аудиторії підтверджена реальним фактом і глядацькою реакцією. Молодіжні серіали можуть бути цікаві для батьків, тому варто дослідити образ батьків і загалом дорослих в аналізованих серіалах.

Для розуміння типології конфлікту між дітьми та батьками пропонуємо спиратися на дослідження Т. А. Яновської, котра виділяє конфлікти думок, які вирішуються конструктивно і є адекватним способом формування особистості; конфлікти цінностей, що «передбачають несумісність стратегій конфліктної поведінки»; конфлікти зовнішньої поведінки¹⁴.

У Таблиці 1 показано, як визначені типи конфліктів виявляються у взаємодії персонажів аналізованих молодіжних серіалів.

¹² Malek, Michał Konrad (2015), Antywychowawcza funkcja rozrywkowych mediów młodzieżowych wyzwaniem katechetycznym. *Warszawskie Studia Pastoralne*. Nr 4 (29), s. 23-152.

¹³ Осадча, А. В. (2021), Роль сучасного кінематографа у вихованні дітей. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук*. Хмельницький, с. 416-417.

¹⁴ Яновська, Т. А. (2017), Психологічні особливості міжособистісних конфліктів підлітків із батьками. Багатовимірність особистості: теорія, психодіагностика, корекція. *Зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару з міжнар. участю*, Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, с. 321-324.

Таблиця 1. Приклади конфліктів діти-батьки

Назва серіалу	Конфлікт думок	Конфлікт цінностей	Конфлікт зовнішньої поведінки
«Перші ластівки»	Федя та його рідні	Поліна та її мама	Нік та його родина
«Секс. Інста. ЗНО»	Вовчик і його мама	Саша та її мама	Саша та колектив школи
«Сексифі» (2021)	Наталя та її мама	Пауліна та її батьки Маріуш та його батьки	Моніка та її батько
«Школа»	Оксана та її мама з вітчимою Вероніка та її мама Катерина (вчителька)	Антон та його батько	Назар та його батько

У всіх чотирьох серіалах представлені три типи конфліктів між дітьми та батьками. Природа цих конфліктів полягає в зміні цінностей двох поколінь, психологічній неготовності батьків до дорослішання дітей, нездатності дітей впоратися зі своїми складними переживаннями, закритості в проблемах, браку життєвого досвіду. Для глибшого розуміння природи конфліктів надалі ми розкриємо типи характерів батьків, сценарії їхньої поведінки та реакцію на неї персонажів-дітей. Зауважимо, що специфіка відображення цих конфліктів також зумовлена різним ідейним наповнення кожного з серіалів.

Серіал «Сексифай» (2021) сфільмували польські кінематографісти для ресурсу Netflix. Попри всю епатажну відкритість, нову для польського кінематографа, основною інтенцією стрічки є ідея жіночої свободи, права на самореалізацію в будь-якій площині – чи то соціальній, чи то особистісній: «Метою творців, безсумнівно, було зробити серіал, який би викликав дискусію та показував історію про статеве дозрівання, жіночу силу та сексуальність. Такий мікс може бути переповнений емоціями, що навіть позначається на постановній стороні серіалу, адже деякі сцени ніби фрагментовані»¹⁵.

Український серіал «Перші ластівки» (2019) позиціонувався в прокаті як «Netflix за три копійки» й був передусім спрямований на батьків, яким варто було відкрити вразливість підлітків, привернути увагу до проблеми суїциду, застерегти. Сценарист і продюсер серіалу Є. Тунік зауважує: «Серіал почав важливу дискусію про те, що підлітки дуже вразливі. Ми хотіли показати їхні проблеми реалістично, консультувалися з психологами, щоб не нашкодити і не травмувати»¹⁶.

Серіал «Секс. Інста і ЗНО» (2021) мав стати проривом вітчизняного кіно для молоді, таким собі епатажем, потрібним героям такого віку. Варто зауважити, що це завдання вповні було виконане завдяки грамотному підходу та рефлексіям за зразками вже відомих світових образів молодіжних серіалів. Окрім того, команда

¹⁵ Kozłowski, K. (2021), Stratiłem kilka godzin oglądając Sexify – nowy polski serial Netflixa. *Antyweb*. <https://antyweb.pl/sexify-recenzja-serialu-netflix>

¹⁶ Куришко, Д. (2019), Перші ластівки: серіал для підлітків, який сколихнув Україну. BBC News Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50536354>

Рис. 1. Поліна та її мама (Серіал «Перші ластівки»)

стрічки констатує, що уважно вивчала потреби глядацької аудиторії певного віку¹⁷. Ярослав Підгора-Гвяздовський вважає, що «текстуально серіал можна вважати першим у своєму роді україномовним продуктом (виробництво компанії «1+1 Digital Studios»). Із першого погляду відзначається адекватність почутого в кадрі з вітчизняними реаліями, в даному випадку з реаліями сучасної української школи»¹⁸. Таким чином, серіал відображає певні проблемні поля, актуальні для старших підлітків, одинадцятикласників: відносини; вимоги дорослого світу, що викликають спротив та конфронтацію з батьками; бажання визнання й реалізації; одночасно розгубленість і агресію. Образи батьків у серіалі не є головними, це скоріше тло, на якому оприявнюються страждання підлітків, однак образи цього проблемного «тла» досить цікаві для психологічного та соціального аналізу.

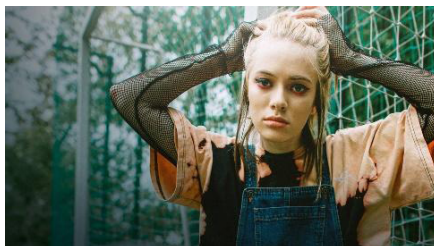

Рис. 2. Головна героїня Саша (Серіал «Секс. Інста і ЗНО»)

Серіал «Школа» (2017) змусив аудиторію розділитися: хтось говорив про недостатньо високий рівень гри акторів, невідповідність між фільмовими конфліктами та реальністю, особливо пригладжену мову тощо, а хтось, зокрема юні глядачі, висловлювалися на користь серіалу. «Основна історія має два умовних блоки: непрості стосунки в середовищі підлітків та ще складніші стосунки в педагогічному колективі. Тут лінії поки не перетинаються, й виглядає, що дорослі та діти живуть своїм життям. Причому мені, дорослому глядачеві, інтриги в педагогічному колек-

¹⁷ Самусенко, Ю. (2020), «Секс, Інста і ЗНО»: назад до школи. Огляд серіалу з коментарями шоуранерки Ірини Никончук. *Суспільне. Культура*. Цит. за: <https://susplne.media/85426-seks-insta-i-zno-nazad-do-skoli-oglad-serialu-z-komentarami-souranerki-irini-nikonchuk/>

¹⁸ Підгора-Гвяздовський, Я. (2020), «Секс, інста і ЗНО»: етапний момент в українському серіальному виробництві. *Детектор медіа*. <https://detector.media/kritika/article/182927/2020-11-29-seks-insta-i-zno-etapnyy-moment-v-ukrainskomu-serialnomu-vyrobnytstvi/>

тиві видаються цікавішими», – зазначає Андрій Кокотюха¹⁹. Власне, цим серіал, знятий найраніше з усіх аналізованих, істотно відрізняється, бо не розкриває виключно проблеми підлітків, а пропонує подивитися зразу на два боки непростих відносин, зокрема помітити намагання батьків знайти взаєморозуміння з дітьми (мама Нікі, Катерина: «Я взагалі не знаю, чим вона живе»).

Рис. 3. Персонажі-дорослі: зліва направо – пані завуч школи, учитель англійської, учителька економіки й мама Нікі (Серіал «Школа»)

Отже, різні проблемні акценти в сценаріях серіалів дають змогу розкрити проблему взаємодії батьків і дітей, глибше зрозуміти природу конфліктів між ними. Натомість систематизація типів характерів батьків дає змогу провести паралелі й вичленувати ті типи образів батьків, які є наскрізними, сигналізуючи про певні соціальні психологічні проблеми суспільства.

У Таблиці 2 систематизовано аналіз поведінкових типів персонажів батьків у молодіжних серіалах та відповідних поведінкових та емоційних реакцій персонажів-дітей.

Таблиця 2. Поведінкові типи образів батьків

Назва серіалу	Тип особистості батьків	Проблема	Поведінка батьків	Поведінка дитини
«Секс. Інста. ЗНО»	Тривожна мама	«Гіперпіклування»	Мама хлопчика з особливими потребами постійно намагається його контролювати, бути йому єдиним другом, обмежувати його в дорослішанні, пошуку себе. «Ти ж нічого від мене не приховуєш», «Якщо щось станеться, ти ж мені обов'язково скажеш?»	Приховувати від матері свої плани й бажання, відсторонюватися, соромитися.

¹⁹ Кокотюха, А. (2018), «Школа» між правдою життя та правдою кіно. *Детектор медіа*. <https://detector.media/kritika/article/133993/2018-01-24-shkola-mizh-pravdoyu-zhyttya-i-pravdoyu-kinu/>

Назва серіалу	Тип особистості батьків	Проблема	Поведінка батьків	Поведінка дитини
	Дорослі, які знають, як буде краще	Нав'язування своїх рішень	Мама Саші цікавиться тільки навчанням, бо від цього залежить майбутнє. Навіть коли в дочки починається депресія – це не підстава для відпочинку перед іспитами: «Спочатку універ, а потім відпочинок. Я краще знаю, що тобі треба, я ж твоя мама» Батько Андрія змушує його тренуватися, щоб бути чемпіоном: «Будь мужиком». Батько Кості вважає непотрібним навчання, пропонує синові допомагати йому на виробництві замість відвідування школи.	Агресія, демонстративна поведінка, провали в тому, що для батьків постає важливішим за розуміння. Руйнування авторитету: «а нам тато казав, що робити, і ми з мамою слухали. Я була маленька, коли він пішов...» (Саша); «Ні, я буду вчитися, не хочу бути, як ти» (Костя). Відчай, нездатність протистояти: «Усе вирішено, тато мене тут не залишить».
«Сексифай»			Батько Моніки намагається керувати її кар'єрою й навіть особистим життям.	Моніка вдається до деструктивної поведінки, щоб довести батькові, що вона може жити інакше, ніж хочеться йому.
«Секс. Інста. ЗНО»	Асоціальні батьки	Відсутність довіри	Мама Єви пиячить після смерті батька, пропиває навіть гроші, які дочка дає на оплату кредиту (Єва продає власні речі).	Відчай, почуття самотності: «А тобі ще не час менше пити?», «Краще б ти померла»; «Мамо, тата немає, але я жива, я потребую твоєї уваги».
«Школа»			Мама Оксани турбується тільки про свого нового чоловіка, колишнього ув'язненого, навіть їжу смачнішу не дає дочці, принижує. «Донька має бути для вас на першому місці. – Чому? – Бо чоловіки йдуть, а дочка залишається...» Батьки Христини б'ють її, а батько пиячить	Приховування, закритість: «Вона боїться рідної матері, зовсім її Толя заїв». Завуч: «Розумієш, діти як тварини, їх треба щодня дресировати й показувати, хто тут вожак». Христина не довіряє батькам

Назва серіалу	Тип особистості батьків	Проблема	Поведінка батьків	Поведінка дитини
«Перші ластівки»			Батьки Каті пиячать, діти постійно відчувають потребу в найпростіших речах, почувуються самотніми. Мати Лери випиває та б'є доньку	Катя закривається, стонориться людей й тому підпадає під вплив. Лера відсторонюється від матері, урешті наважується захистити себе перед її агресією.
«Школа»	Агресивні батьки, які залякують дітей, щоб впливати на їхню поведінку	Силовий вплив	Спочатку страх перед впливом батьків, потім опертя. Антон і його батько-поліцейський, у чесності кого хлопець зневірюється.	Батько: «У цьому світі треба перейматися тільки собою і своєю сім'єю»; «Я відправлю тебе у військове училище».
«Сексифай»	Батьки, чий погляд на життя обмежують дитину в життєвих виборах, нав'язують стереотипну поведінку, відповідно до їхніх цінностей.	Приховування правди, подвійне життя	Батьки бачать майбутнє доньки, організоване за тією схемою, яка працює в їхньому житті.	Пауліна, вихована як ревна католичка, приховує від батьків своє спільне життя з хлопцем, свої бажання, прагнення.
«Перші ластівки»			Мати Поліни яскраво демонструє, чого очікує від доньки, нав'язує їй свою мрію. Батько Феді демонструє нетолерантність, грубість: «Це не мужича справа, кинь».	Поліна приховує від матері, що не хоче бути моделлю, має інші бажання. Федя приховує від батька свою орієнтацію.
«Перші ластівки»	Батьки, що змушують дітей реалізовувати плани, котрі самим не вдалося реалізувати	Напруження, недовіра, закритість, відчай	Мама Поліни намагається зробити з неї телезірку: «Я тобі казала жерти менше!»	Поліна починає спілкуватися з таємничим незнайомцем в інтернеті, який схиляє її до самогубства; у дівчинки починається булімія – порушення харчової поведінки як захист.

Назва серіалу	Тип особистості батьків	Проблема	Поведінка батьків	Поведінка дитини
	Батьки, що не можуть упоратися з власним життям	Дорослість дітей, відповідальність, надрич, агресивність через нетипову соціальну роль	Мама Лери починає пиячити від порожнечі власного життя.	Лера змушена протистояти мамі, приховувати те, як із нею поводяться.
«Перші ластівки»	Дуже заклопотані батьки, зайняті роботою	Образ дитей на батьків	Мама Феді, слідчий, яка розкриває справи дітей-самогубць, але не одразу помічає проблеми власного сина. Їй хочеться досягти взаєморозуміння з сином, однак це важко зробити, оскільки він закрився.	Федя почувається самотнім, непотрібним, довіряється людині, котра ним маніпулює. Федя мамі: «Може, не було ніякої сім'ї? Тебе ніколи вдома немає. Тато такий самий».
«Школа»			Мама Ніки, Катерина, яка займається бізнесом і не помічає, що її донька переживає булінг.	Поведінка, викликана образою, штовхає Ніку до постійної агресії й навіть спроби самогубства.

Привертає увагу те, що дорослі постають в серіалах такими, якими бачать їх підлітки. Наприклад, батько Дані («Секс. Інста і ЗНО») неспроможний прямо поговорити з сином про переїзд, прокрастинує, поводить, наче мала дитина, і навіть платить синові за проведений разом «сімейний день»; шкільна психологиня («Секс. Інста і ЗНО») не пропрацювала власні відносини з матір'ю й зовсім по-дитячому пояснює свої успіхи, власне, займається самообманом; учителі втратили зв'язок з реальністю, живуть якимись шаблонами, мають старомодний вигляд, не є авторитетом для учнів; пані завуч («Школа») постійно виявляє агресію до учнів, бо в неї не склалося життя; бабуся Феді («Перші ластівки») безпорадна перед учнями, не може протистояти складним ситуаціям, із якими стикається; мама Лери починає пити, бо нещаслива. У цьому світі дорослих, що заплуталися у власному житті, підлітки почуваються зовсім самотніми, покинутими, розгубленими перед жорстокістю реальності. Найгостріше це виражено в серіалі «Перші ластівки»: «Альо, предки! Роззуйте очі! Чи нам поздохати, щоб ви нас помітили?» Глибоку кризу підлітків також висловлює після спроби самогубства Феді Катя Щаслива: «Кожен із нас хоч раз думав про це».

Можна було би сказати, що наратив протистояння доволі жорсткий, однак у молодіжних наявний конструктивний наратив у змалюванні образів батьків – Катерина, мама Вероніки («Школа»). Основні риси: внутрішня сила, терпіння й ро-

зуміння, виявлені до доньки, здатність співпереживати підліткам, повага до них як особистостей. При цьому позиція доньки виразно агресивна, тобто уважністю матері конфлікт не знімається. Катерина – образ крутої бізнес-леді, яка покинула престижну роботу, щоб бути поряд із донькою, але і в школі вона поводить себе нетипово – підтримує підлітків, допомагає вийти зі скрутної ситуації, пропонує нетипові виходи. Можна сказати, що це бажаний образ дорослого, образ матері, оскільки одна з однокласниць говорить Вероніці: «Якби це була моя мама, я б раділа».

Тільки у серіалі «Школа» пропонується подивитися на світ дорослих складніше, ніж просто на рівні протистояння, адже навіть образ завучки Дарини поглиблюється акцентом на тому, що вона пережила в минулому втрати, а також її хворобою. Цікавого нюансу надає образу почуття до неї колишнього чоловіка, адже створюється враження, що вона не завжди була такою, яка тепер.

Висновки. У молодіжних серіалах досить виразно окреслене конфліктне протистояння між батьками та дітьми, зазвичай, за контекстом сюжету, спричинене байдужістю батьків, їхнім тиском на дітей, нерозумінням, нав'язуванням власного бачення теперішнього та майбутнього, цінностей, пріоритетів або навіть асоціальною поведінкою батьків та їхньою агресією. Підлітки почуваються самотніми, покинутими, їм важко протистояти реальному життю, тому вони заплутуються й потрапляють у складні ситуації. Створені у серіалах типи образів батьків дозволяють зрозуміти всю глибину конфліктів між ними та дітьми й дослідити складний психологічний контекст. Наратив байдужості стосовно дітей співіснує з представленим не у всіх серіалах наративом «бажаного дорослого» – мудрого, сильного, щирого й емпатичного.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Kiwior, W. (2014), *Obraz świata nastolatka na podstawie wybranych seriali dla dzieci i młodzieży. Seriale w kontekście kulturowym społeczeństwo i obyczaje*, Olsztyn, s. 98-115.
2. Kostyra, K. (2019), *Grzeczne dziewczęta, posępni młodzieńcy i inni. Trajektorie polskiego filmu o dorastaniu. Kultura i Edukacja*, nr 3 (125), s. 69-85.
3. Kozłowski, K. (2021), *Straciłem kilka godzin oglądając Sexify – nowy polski serial Netflix. Antyweb*. URL: <https://antyweb.pl/sexify-recenzja-serialu-netflix> (останній перегляд 13 жовтня 2022).
4. Kuzmenko, O. (2012), *Кіно як інструмент формування національної ідентичності. Український контекст, Kultury wschodniosłowiańskie oblicza i dialog*, t. II, s. 66-75.
5. Małek, Michał Konrad (2015), *Antywychowawcza funkcja rozrywkowych mediów młodzieżowych wyzwaniem katechetycznym. Warszawskie Studia Pastoralne*. Nr 4 (29), s. 23-152.
6. Wiśniewska, A. (2007), *Serial telewizyjny i jego bohaterowie w przestrzeni edukacyjnej. Przegląd Pedagogiczny*, N 1, s. 180-191.
7. Ануфрієва, О.В. (2010), *Психологічні особливості впливу засобів масової інформації на структуру ціннісних орієнтацій студентської молоді. Автореф. дис. на здобуття ступеня канд. наук 19.00.05 – соціальна психологія, психологія соціальної роботи. Київський національний університет імені Тараса Шевченка*, 24 с.

8. Коваль, А. (2022), Суб'єкти об'єктивації жінки в українських вебсеріалах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, Том 33 (72), № 1, Ч. 3, с. 135-142.
9. Кокотюха, А. (2018), «Школа» між правдою життя та правдою кіно. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/kritika/article/133993/2018-01-24-shkola-mizh-pravdoyu-zhyttya-i-pravdoyu-kino/> (останній перегляд 13 жовтня 2022).
10. Куришко, Д. (2019), Перші ластівки: серіал для підлітків, який сколихнув Україну. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50536354> (останній перегляд 13 жовтня 2022).
11. Ліхневська, Т. А. (2012), Шляхи та методи громадянського виховання американської молоді. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, вип. 36, с. 338-342.
12. Осадча, А. В. (2021), Роль сучасного кінематографа у вихованні дітей. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук*. Хмельницький, с. 416-417.
13. Підгора-Гвядзовський, Я. (2020), «Секс, інста і ЗНО»: етапний момент в українському серіальному виробництві. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/kritika/article/182927/2020-11-29-seks-insta-i-zno-etapnyy-moment-v-ukrainskomu-serialnomu-vyrobnytstvi/> (останній перегляд 13 жовтня 2022).
14. Самусенко, Ю. (2020), «Секс, інста і ЗНО»: назад до школи. Огляд серіалу з коментарями шоуранерки Ірини Никончук. *Суспільне. Культура*. URL: <https://suspilne.media/85426-seks-insta-i-zno-nazad-do-skoli-oglad-serialu-z-komentarami-souranerki-irini-nikoncuk/> (останній перегляд 13 жовтня 2022).
15. Цілінко, І.О., Цілінко, І.А. (2019), Вплив мистецтва на моральні почуття особистості. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка*, Вип. 9, с. 135-143.
16. Черкашина, Т.О., Ващенко, В.В. (2019), Вплив кіно на поведінку і свідомість молоді. *Філософські обрії сьогодення: збірник тез VII міжнародної науково-практичної конференції*, с. 27-29.
17. Яновська, Т.А. (2017), Психологічні особливості міжособистісних конфліктів підлітків із батьками. *Багатовимірність особистості: теорія, психодіагностика, корекція. Збірник наук. праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної семінару з міжнародною участю*, Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, с. 321-324.

REFERENCES:

1. Kiwior, W. (2014), *Obraz świata nastolatka na podstawie wybranych seriali dla dzieci i młodzieży, Seriale w kontekście kulturowym społeczeństwo i obyczaje*, Olsztyn, pp. 98-115.
2. Kostyra, K. (2019), *Grzeczne dziewczęta, posępni młodzieńcy i inni. Trajektorie polskiego fi lmu o dorastaniu, Kultura i Edukacja*, no. 3 (125), pp. 69-85.
3. Kozłowski, K. (2021), *Straciłem kilka godzin oglądając Sexify – nowy polski serial Netflix. Antyweb*. URL: <https://antyweb.pl/sexify-recenzja-serialu-netflix> (accessed 13 October 2022).
4. Kuzmenko, O. (2012), *Cinema as a tool for the formation of national identity, Ukrainyskyi kontekst, Kultury wschodniosłowiańskie oblicza i dialog*, vol. II, pp. 66-75.

5. Małek, Michał Konrad (2015), Antywychowawcza funkcja rozrywkowych mediów młodzieżowych wyzwaniem katechetycznym, *Warszawskie Studia Pastoralne*, issue 4 (29), pp. 23-152.
6. Wiśniewska, A. (2007), Serial telewizyjny i jego bohaterowie w przestrzeni edukacyjnej, *Przełom Pedagogiczny*, vol. 1, pp. 180-191.
7. Anufriieva, O. V. (2010), Psychological features of the influence of mass media on the structure of value orientations of student youth. Abstract of the PhD diss. (soc. psychol., psychol. of soc. work), Taras Shevchenko National University of Kyiv, 24 p.
8. Koval, A. (2022), Subjects of objectification of women in Ukrainian web series, *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka* [Scholarly Notes of TNU Named after V. I. Vernadskyi. Series: Philology. Journalism], vol. 33(72), no.1, part 3, pp. 135-142.
9. Kokotukha, A. (2018), 'School' between the truth of life and the truth of cinema, *Detector media*. URL: <https://detector.media/kritika/article/133993/2018-01-24-shkola-mizh-pravdoyu-zhyttya-i-pravdoyu-kino> (accessed 13 October 2022).
10. Kuryshko, D. (2019), The first swallows: a series for teenagers that shook Ukraine. BBC News Ukraine. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50536354> (accessed 13 October 2022).
11. Likhnevskaya, T. A. (2012), Ways and methods of civic education of American youth, *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Pedagogy and Psychology*, issue. 36, pp. 338-342.
12. Osadcha, A. V. (2021), The role of modern cinema in raising children, *Aktualni problemy pryrodnych i humanitarnykh nauk*, Khmelnytskyi, pp. 416-417.
13. Pidhora-Hviadzovskyi, Ya. (2020), 'Sex, insta and ZNO': a milestone in Ukrainian serial production, *Detector media*. URL: <https://detector.media/kritika/article/182927/2020-11-29-seks-insta-i-zno-etapnyy-moment-v-ukrainskomu-serialnomu-vyrobnytstvi/> (accessed 13 October 2022).
14. Samusenko, Yu. (2020), «Sex, Insta and ZNO»: back to school. Review of the series with comments from showrunner Iryna Nikonchuk. *Public. Culture*. URL: <https://suspilne.media/85426-seks-insta-i-zno-nazad-do-skoli-oglad-serialu-z-komentarami-souranerki-irini-nikonchuk/> (accessed 13 October 2022).
15. Tsilynko, I. O., Tselynko, I. A. (2019), The influence of art on the moral feelings of an individual, *International Scientific Forum: Sociology, Psychology, Pedagogy*, vol. 9, pp. 135-143.
16. Cherkashyna, T. O., Vashchenko, V. V. (2019), The influence of cinema on the behavior and consciousness of young people, *Filosofski obrii sohodennia: zbirnyk tez VII mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, pp. 27-29.
17. Yanovska, T. A. (2017), Psychological features of interpersonal conflicts between teenagers and their parents. Multidimensional personality: theory, psychodiagnostics, correction, *Zbirnyk nauk. prats za materialamy Vseukrainskoi nauk.-prakt. seminaru z mizhnarodnoiu uchastiu*, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, pp. 321-324.

PORTRAITS OF PARENTS IN YOUTH SERIES: A NARRATIVE OF OPPOSITION

Olena Rosinska

*Borys Grinchenko Kyiv University
Bulvarno-Kudriavska st., Kyiv, Ukraine
e-mail: o.rosinska@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4460-0668>*

Summary. The subject of the research in the publication is the method of parents-children conflicts construction and the typology of parents' images in teen serials of Ukraine and Poland. For analysis such series as "School" (Ukraine, 2017), "First sparrows" (Ukraine (2020), "Sex, Insta and ZNO" (Ukraine, 2021), "Sexify" (Poland, 2021) have been chosen; that allows drawing parallels between these media products made at different time, specify the methods of reflecting the conflicts between parents and children, peculiarities in constructing the parents' images in each of the series, typology of the images due to psychological problems actualized in the series. The purpose of the research is to specify media narratives in representing the parents-children conflict and images formation based on the material of teen series. The purpose of the research can be reached due to the application of content analysis as a system research technique for objective description of the available content of communication in media material; such methods of analysis as comparison, synthesis, narrative analysis. Due to the use of the above methods, the following results have been reached: summarized the typology of conflicts in the series specified outlining those storylines and characters related to these conflicts, in particular, the conflict of opinions, values and behavior; determined and systemized typological images of parents in the series being researched – aggressive parents, parents imposing their own vision of the future on a child, making them implement parents' own dreams and comply with the stereotypes topical for them; asocial parents, parents who cannot cope with their own lives, etc.: write the narrative strategies of formation of these kinds of images. Thus, the research outlines particular media psychological problems related to the narratives in teen series made in Ukraine and Poland. The perspective of the research is the engagement of larger volume of media materials of the thematic group, determination of new problematic areas to deepen media psychological context.

Key words: teen series, narrative, typology of images, conflict.